

НАСТАВА

371.671:811.163.41'243

811.163.41'367

<https://doi.org/10.18485/kij.2019.66.2.8>

БАЛША Н. СТИПЧЕВИЋ*
Филолошки факултет
Универзитет у Београду

Оригинални научни рад
Примљен: 14. 10. 2019.
Прихваћен: 02. 12. 2019.

СРПСКИ ДАТИВ КАО СТРАНИ: РАЗГОВОРНИ ЈЕЗИК И УЏБЕНИЦИ**

У раду се утврђује који се синтаксичко-семантички типови конструкција с дативом без предлога показују као најчешћи у корпусу разговорног језика, а затим се испитује и коментарише како су ти типови покривени у четири уџбеника српског као страног за почетни ниво.

Кључне речи: српски језик, српски језик као страни, синтакса, семантика, падежи, датив, дативне конструкције, разговорни језик.

* balsa@fil.bg.ac.rs

** Овај рад је настао у оквиру пројекта *Српски језик и његови ресурси: теорија, опис и примене* (бр. 178006), који у целини финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, и представља проширену верзију реферата који је под насловом „Српски датив као страни” саопштен на међународном научном скупу *Српски као страни језик у теорији и пракси IV*, одржаном на Филолошком факултету у Београду од 26. до 28. октобра 2018.

1. Увод

Падежи су функционално и семантички поливалентни, а њихов кохерентан третман и даље је један од најкомплекснијих задатака савремене синтаксе и лингвистике, како у општетеоријском, тако и у дескриптивном погледу. Та комплексност природно се пројектује и на наставу језика као страног и представља методички изазов и ауторима уџбеника и предавачима у учионици, нарочито онда када студенти у свом матерњем језику падеже немају.

Када је у питању настава српског као страног, нимало не помаже ни то што још увек није, колико нам је познато, израђен употребљив „синтаксички минимум” као део граматичког минимума¹, којим би се детаљније утврдило, између осталог, и то у ком степену и опсегу студент српског језика као страног треба да познаје падежни систем српског језика, односно којим од различитих значења и употреба падежа треба да активно или пасивно влада.

Питање које смо поставили јесте да ли се може испитати колико употреба (беспредлошког) датива у свакодневном усменом дискурсу одговара синтаксичко-семантичкој и прагматичкој слици датива коју студент српског као страног стиче из постојећих уџбеника. Покушали смо да до одговора дођемо анализирајући репертоар дативних конструкција у пригодном корпусу разговорног језика и поредећи га са репертоаром у четири најчешће коришћена уџбеника почетног нивоа.

2. Разговорни језик

С обзиром на то да још увек не постоји јавно доступан корпус разговорног језика, окренули смо се студији *Разговорни српскохрватски језик* (Савић–Половина 1989), која садржи и корпус од око 130 страница аутентичних транскрибованих разговора матерњих говорника српског језика. Посреди је разноврсна грађа коју чини двадесетак разговора, вођених у различитим приликама и на различите теме: о студирању, телевизији, зимском распусту, поклонима, летовању, дочеку Нове године, о болести, комшилуку, свадбама, планинарењу, кувању, школи, затим разговор између доктора и пацијента, један полуформални интервју, запис интеракција у продавници, на благајни позоришта, и коначно – неколико телефонских разговора и порука снимљених на телефонској секретарици. Иако се овакав корпус не може сматрати репрезентативним корпусом разговорног језика, сматрали смо да може, за ову прилику, послужити као његова груба апроксимација.

Из тог корпуса ексцерпирани смо све конструкције које садрже номинал у дативу, и након што смо уклонили недовршене или неграматичне реченице,

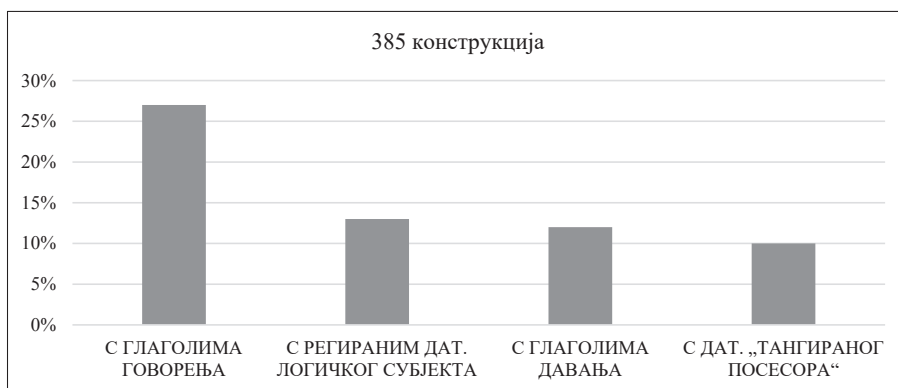
¹ Граматичким минимумом у учењу српског као страног бави се докторска дисертација Маринковић 2016. Међутим, у њој је највећа пажња посвећена „граматици у ужем смислу”, тј. морфологији, док синтаксички ниво највећим делом није обрађен.

добили смо укупно 385 дативних конструкција. У преко 90% тих конструкција у дативу се нашла лична заменица, и то већином (око 80%) у енклитичком облику. Датива с предлозима готово да није било.

Конструкције смо затим класификовали према синтаксичко-семантичком типу. Главни критеријум био је да ли је присуство датива синтаксички условљено или не. Условљено је када његову појаву захтева глаголска рекција² – у ком случају је посредни неправи објекат у дативу (*рећи некоме нешто, дати некоме нешто*) или регирани логички субјекат у дативу (*мени је позлило, мени се свиђа то*) – или пак рекција именице, придева и прилога (*оданост некоме, одан некоме* итд.). Такав датив називамо регираним. Појава датива може бити условљена не рекцијом, већ нарочитим типом конструкције (нпр. *спава ми се, хладно ми је* итд.). А ако није условљен, датив називамо „слободним”.

У три најфреквентнија типа имамо регирани датив, у четвртном – слободни датив (уп. графикон 1).

Графикон 1. Удео уконструкција у разговорном корпусу

- Најфреквентније (27%) јесу конструкције с глаголима говорења, где датив има функцију неправог објекта одн. изражава семантичку улогу адресата; међу њима, три далеко најчешћа глагола јесу *рећи* (31%), *казати* (31%) и *причати* (20%), а остале глаголе чине *диктирати*, *захвалити се*, *јавити се*, *јавити*, *коментарисати*, *обећати*, *објаснити*, *објашњавати*, *одговарати*, *одговорити*, *описати*, *предлагати*, *предложити*, *саопштити*, *тврдити* и *телефонирати*.
- Као друге по фреквентности (13%) показале су се не конструкције с глаголима давања, како би се то очекивало на основу онога што се прво

² Термин и појам РЕКЦИЈА односи се на појаву да нека реч захтева као допуну номинал (= именичку јединицу) у тачно одређеном зависном падежу или предлошко-падежној конструкцији. Таква допуна назива се обично РЕКЦИЈСКА ДОПУНА, а глаголи који захтевају рекцијску допуну називају се РЕКЦИЈСКИ ГЛАГОЛИ (Поповић¹⁶2016: §422).

наводи у граматикама, већ конструкције где је датив логички субјекат, и то условљен глаголом, а најчешће (мада не увек!) изражава семантичку улогу доживљавача.³ У тим конструкцијама најчешћи (15%) глагол јесте *требати* („бити некоме потребан”), а срећемо још и *деловати*, *догађати се*, *догодити се*, *допадати се*, *допасти се*, *значити* (некоме), *исплатити се*, *одговарати* („бити некоме по вољи, жељи”), *омаћи се*, *остајати*, *пријати*, *сметати*, *смучити се*, *стајати* (некако некоме), *свиђати се*, *успети*, *устребати*, *чинити се*.

- Одмах после њих, са статистички безначајном разликом (12%), долазе конструкције с глаголима давања, где је датив експонент семантичке улоге реципијента. Доминира глагол *дати* (67%), а наилазимо и на *вратити*, *додати*, *донети*, *купити*, *однети*, *оставити*, *остављати*, *предати*, *прибавити* и *узети* (= „купити”).
- На четвртм месту, с уделом од 10%, јесу конструкције са дативом који није условљен ни реакцијом ни конструкционим моделом, већ је слободан. Граматике такав датив обично називају „посесивним”, али дативни номинал у њима не означава пуког посесора, већ особу која је (преко посесије) обично на различите начине погођена одн. тангирана реализацијом дате ситуације; стога такав датив називамо дативом „тангираног посесора”.⁴ Ради се о конструкцијама какве су *Другарица нам је болесна*, *Добила ми Смиљка петицу*, *Пала јој другарица из хемије*, *Ноге су ми отпале* итд.

У остатку корпуса бележимо и примере с различитим другим глаголима који регирају датив а нису глаголи давања или говорења (нпр. *дозвољавати*, *махати*, *наплатити*, *показати*, *представити*, *придружити се*), датив као реакцијску допуну придева (*сличан нечему*), затим различите идиоматичне конструкције (*Који ми је ђаво?*, *Благо њему*, *Бога ми* и сл.), конструкције с дативом прилошког значења правца одн. места завршетка кретања (*Окрени истоку леђа*, *Идем доктору*), модалне безличне конструкције за исказивање жеље или потребе (*Не седи ми се више у кући*)⁵, безличне конструкције с прилозима (*Било ми је боље*, *Па није му лоше*), као конструкције са слободним „оцењивачким” дативом (*Јесен*

³ Овакве конструкције врло су продуктивне у српском језику. Њихову синтаксу и семантику, као и глаголе који их граде, детаљно смо представили другде (уп. Стипчевић 2014). Релативни удео ових конструкција у односу на оне с глаголима давања вероватно би био и драматично већи да корпус није садржавао и један разговор снимљен у продавници мешовите робе, који обилује репликама типа *Дај ми једно пиво* и сл.

⁴ У уџбеницима се често реченице попут *Ово нам је спаваћа соба*, где посесивно значење уводи датив, и *Ово је наша спаваћа соба*, где посесивно значење уводи присвојна заменица, наводе као еквивалентне. Та еквиваленција је, заправо, привидна и у стварном дискурсу је обично и нема. На пример, у жалби *Комшинице, мени се дрма лустер, деца скачу*, коју преноси једна од учесница разговора из корпуса, датив није употребљен да би се исказало чији је лустер, већ ко је тангиран дешавањем (које се манифестује на лустеру, предмету из његове тзв. личне сфере). Детаљна и опсежна анализа може се наћи у студији Палић 2010.

⁵ О тој врсти конструкција – в. Стипчевић 2015.

ми је дивна)⁶ или различитим врстама слободног прагматичког („етичког“) датива (*Изгледа да си ми се дотерала нешто?, Данас Вам ствар стоји овако*)⁷ итд.

Ако по страни ставимо упадљиву оскудност дативних конструкција с предлозима, разноликост конструкција наводи на закључак да овај разговорни корпус, иако скроман по обиму, успева да покрије ако не сва, а оно огромну већину значења и функција датива које су документоване у граматичким приручницима (нпр. СТЕВАНОВИЋ 1989: §365–375).⁸ Такву разноврсност не бисмо, мислимо, могли очекивати на корпусу из неког другог функционалног варијетета.

Ипак, да би поређење са дативним конструкцијама у уџбеницима било иоле изводљиво, нећемо узети у обзир све (под)типове конструкција, већ ћемо на даље пратити најчешћа четири типа, представљена на графикону бр. 1.

3. Уџбеници

3.1. Погледаћемо сада како се датив третира у уџбеницима српског као страног за почетнике. Изабрали смо четири уџбеника који су и у студији о граматичком минимуму (МАРИНКОВИЋ 2016) узети као најшире коришћени:

- *Serbo-Croatian for Foreigners I* (БАБИЋ 1981); у даљем тексту за њега ћемо користити ознаку У₁;
- *Српски за странце* (ЋОРИЋ 1998) – У₂;
- *Српски језик: почетни течај за странце I* (СЕЛИМОВИЋ МОМЧИЛОВИЋ – ЖИВАНИЋ 2004) – У₃;
- *Научимо српски (Let's Learn Serbian) I* (БЈЕЛАКОВИЋ–ВОЈНОВИЋ 2004) – У₄.

Показаћемо прво када се и којим редоследом уводе зависни падежи у посматраним уџбеницима, и то следећим графиконом.⁹

⁶ „Оцењивачки“ („оценитељски“) датив служи да се важење пропозиције релативизује, односно представи као гледиште, мишљење или утисак (дативног референта) – уп. ПАЛИЋ 2010: 270–277.

⁷ Термин прагматички датив (уместо термина етички) предлаже И. Палић, наводећи и илуструјући различите његове типове (ПАЛИЋ 2010: 280–288).

⁸ Штавише, у разговорном корпусу могли смо наћи и примере који уопште нису на адекватан начин документовани у литератури, но њихову анализу морамо оставити за другу прилику.

⁹ Осенченом траком је представљен простор који је сваком зависном падежу (скр. Г = генитив, Д = датив итд.) остављен у уџбенику, почев од лекције у којој је падеж уведен.

Графикон 2. Редослед увођења падежа

		У ₁ :																								
ПАДЕЖИ	Г																									
	Д																									
	А																									
	И																									
	Л																									
ЛЕКЦИЈА:		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
		У ₂ :																								
ПАДЕЖИ	Г																									
	Д																									
	А																									
	И																									
	Л																									
ЛЕКЦИЈА:		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20					
		У ₃ :																								
ПАДЕЖИ	Г																									
	Д																									
	А																									
	И																									
	Л																									
ЛЕКЦИЈА:		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
		У ₄ :																								
ПАДЕЖИ	Г																									
	Д																									
	А																									
	И																									
	Л																									
ЛЕКЦИЈА:		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10															

Како видимо, први уведени падеж редовно је локатив ($У_1$, $У_2$, $У_3$), односно локатив и генитив ($У_4$), док је датив последњи уведени падеж у свим уџбеницима, с тим што у $У_2$ дели то место с инструменталом. Може се уочити и да се поједени аутори опредељују за што мањи размак између увођења падежа, па су тако у $У_2$ и $У_3$ сви падежи на броју већ после, приближно, једне трећине уџбеника, док је у $У_1$ и $У_4$ тај размак изразит. Првом концепцијом ($У_2$, $У_3$) падежи се уводе релативно нагло, али се оставља више простора да се целокупан систем савлада и учврсти. Друга пак концепција опредељује се за поступност, што може имати за последицу да је један падеж – у овом случају датив – знатно хендикепиран у односу на друге: у $У_1$ и $У_4$ је тако за савладавање дативних конструкција, као и за усвајање глаголске лексике која регира датив, остала само последња трећина уџбеника.¹⁰

¹⁰ На такав неповољан положај датива у односу на остале падеже скреће се пажња и у Маринковић 2016.

Можемо приметити и да се у U_1 , U_2 и U_3 граматичка објашњења о значењу и употреби датива заснивају на традиционалном граматичком опису какав се може наћи у Стевановић ⁴1989, док се U_4 ослања на понешто иновиран традиционални приступ (најшире разрађен у Антонић 2005), где се води рачуна и о реченичним обрасцима.

3.2. На другом кораку ексцерпирали смо све дативне конструкције из по-сматраних уџбеника и класификовали их на исти начин као што смо то учинили за корпус разговорног језика.¹¹ Нисмо очекивали да однос учесталости различитих типова конструкција одговара сасвим односу из разговорног корпуса. Но, битним смо сматрали да ли су сви доминантни типови покривени, а ако нису – који нису; а за реакцијске конструкције нарочито је важан и фонд глагола који их граде.

3.2.1. Уџбеник U_1 даје 219 дативних конструкција и покрива сва четири малопре поменута доминантна типа, али у нешто другачијем поретку:

Графикон 3. Удео конструкција у U_1 (БАБИЋ ⁶1981)

Као и у разговорном корпусу, и овде су најчешће конструкције с глаголима говорења, којих има приближно четвртина (26%). Најчешћи су глаголи *казати* (36%) и, неочекивано, *телефонирати* (29%), а остатак фонда чине *говорити*, *јавити*, *јавити се*, *писати*, *рећи* и *честитати*.

Следе конструкције с глаголима давања (12%), у оквиру којих смо – не без изненађења – забележили само *купити/куповати*, *слати* и *узети* (= „купити”), док типичних глагола ове класе – *дати* и *давати* – уопште нема!

¹¹ Будући да се уџбеници разликују по структури и организацији, одлучили смо се да ексцерпцију извршимо над целокупним језичким материјалом којем је студент „изложен” у главном делу уџбеника, а у то улазе и текстови, и објашњења, и задаци. Изоставили смо једино одељке с рекапитулацијом граматике на крају уџбеника (ако уопште постоје).

Конструкција с регираним дативом логичког субјекта има 9%, али њих гради само пар глагола *свидети се* и *свиђати се*.

Коначно, конструкције с дативом тангираног посесора имају удео од 12%, тако да можемо рећи да је таква употреба датива релативно покривена.

С друге стране, прагматички датив нисмо забележили, као ни модалне конструкције типа *спава ми се*, а ниједном није дат ни датив као реакцијска допуна придевима (*сличан нечему*).

3.2.2. Уцбеник У₂ даје чак 533 дативне конструкције, а толики број свакако је последица методичког опредељења аутора да се обрасци увежбавају кроз велики број понављања. Расподела четири посматрана типа конструкција изгледа овако:

Графикон 4. Удео конструкција у У₂ (Ђорђевић⁶1998)

Највећи удео имају конструкције с дативом тангираног посесора – чак 30%, што показује да их је аутор осетио веома важним, чак и на почетном нивоу учења; по томе овај уцбеник одудара од осталих.

Следе конструкције с глаголима давања (21%), у које улазе глаголи *дати* (36%), *давати* (21%), затим *купити/куповати*, *носити* (некоме нешто), *пружати*, и *(по)слати*.

На трећем месту су конструкције с глаголима говорења (13%), од којих је огромна већина с два доминантна глагола – *казати* (46%) и *причати* (42%), а остатак фонда чине *говорити*, *објашњавати*, *обраћати се*, *рећи*, *телефонирати* и *честитати*.

Конструкције с регираним дативом логичког субјекта најгоре су прошле. Налазимо их само десет, с глаголима *стајати* (некако некоме), *свиђати се* и *чинити се*.

Прагматичког датива практично нема, а нема ни модалних дативних конструкција типа *спава ми се*.

3.2.3. У уџбенику У₃ удео посматраних конструкција изгледа овако:Графикон 5. Удео конструкција у У₃ (СЕЛИМОВИЋ МОМЧИЛОВИЋ – ЖИВАНИЋ 2004)

Најбројније су оне с регираним логичким субјектом, којих има приближно четвртина (24%); међутим, од њих огромна већина отпада само на примере с глаголима *свиђати се* (79%) и *стајати* (18%), док су *чинити се* и *десити се* употребљени по једном.

Друге по учесталости јесу конструкције с глаголима давања, којих има 19%. Доминирају глаголи *дати* (58%) и *купити* (35%), док је *донети* употребљен двапут, а *носити* и *послати* по једном.

Конструкција с глаголима говорења има 14%, а чине их, с приближно уједначеним уделом, глаголи *казати*, *причати*, *рећи* и *телефонирати*.

Четврти посматрани тип конструкција – оне с дативом тангираног посесора – потпуно је изостао у овом уџбенику. Исто важи и за прагматички датив, као и конструкције типа *спава ми се*.

3.2.4. У последњем уџбенику посматрани односи изгледају овако:

Графикон 6. Удео конструкција у U_4 (БЛЕЛАКОВИЋ–ВОЛНОВИЋ 2004)

Највише простора дато је конструкцијама с глаголима давања (22%); најчешћи глаголи су *дати* (38%) и *купити* (21%), а остатак чине *вратити*, *враћа-ти*, *донети*, *поклонити*, *послати*, и *позајмити*.

Готово једнак удео имају и конструкције с регираним логичким субјектом (21%), а фонд глагола који их граде знатно је разноврснији него у другим уџбеницима: највише је примера с глаголом *свидети се* (18%), *свиђати се* (22%) и *допадати се* (18%), а остатак чине конструкције с глаголима *десити се*, *досадити*, *изгледати*, *недостајати*, *одговарати*, *сметати*, *требати*, *успевати*, и *чинити се*.

На трећем месту су конструкције с глаголима говорења (16%), с доминантним глаголима *рећи* (31%) и *казати* (23%), а појављују се и *говорити*, *јавити се*, *објаснити*, *описати*, *писати*, *препоручи(ва)ти*, *признати* и *причати*.

Напокон, датив тангираног посесора употребљен је уџбенику само пет пута, и то, рекло би се, без намере да студенти његову употребу заиста увежбају и усвоје.

Прагматичког датива скоро да нема, а исто важи и за модалне конструкције типа *спава ми се*.

4. Закључна разматрања

Када сведемо анализу из претходних тачака, можемо закључити да ниједан од четири разматрана уџбеника неће сасвим оспособити студента српског као страног да буде пасивни учесник разговора из нашег разговорног корпуса. Од четири посматрана типа конструкција, све су адекватно заступљене само у једном уџбенику (U_1), али ова предност практично је анулирана необичним и неадекватним саставом глаголског лексичког фонда за конструкције давања и

конструкције с регираним лог. субјектом. Уџбеник $У_2$ знатно је занемарио глаголске конструкције с регираним логичким субјектом, а у $У_3$ и $У_4$ заобиђене су конструкције са слободним дативом тангираног посесора. Слика која се о српском дативу стиче из уџбеника обликована је како теоријском и дескриптивном основицом у граматичким приручницима којима су се аутори служили, тако и њиховим сопственим интуицијама о томе којим падежним значењима одн. типовима дативних конструкција треба посветити више пажње у текстовима, објашњењима и вежбањима, којима треба посветити мање пажње, а која на почетном нивоу треба занемарити. Евентуалне мањкавости те слике не износимо да бисмо анализирале уџбенике изложили критици, већ да бисмо истакли потребу да се изнађу начини да се аномалије те врсте предупреду, ако је то могуће. Један од начина могао би бити да се у процени релевантности граматичких чињеница за дати ниво учења, продуктивности синтаксичких појава и сл. – више ослања на емпиријске податке добијене анализом репрезентативних корпуса различитих функционалних стилова, при чему никако не би смео бити занемарен ни разговорни језик. Постаје јасно, мислимо, и да при изради лексичког минимума (чији су основи за српски језик постављени у студији Кралишник 2005) треба опрезније оцењивати релевантност уџбеничког лексичког фонда (уп. проблем са $У_1$ и глаголом *дати*, т. 3.2.1).

Морамо истаћи и утисак да је досад, у раду на плотодидактичким стандардима у вези са српским као страним, углавном занемаривана чињеница да су лексикон и граматички (синтаксички) систем – инхерентно повезани. Та повезаност огледа се не само кроз постојање (релативно) затворених лексичких класа које су од превасходног синтаксичког значаја (везници, предлози, неке врсте заменица, прилога и речци итд.) већ и кроз феномен рекције. Наиме, (предлошко-)падежни систем српског језика није могуће усвајати ако се упоредо не усвајају глаголске (и друге) лексеме које као рекцијску допуну захтевају номинал у одређеном (предлошко-)падежном облику. Код датива је та веза лексикона и граматике нарочито уочљива, будући да се овим падежом допуњава огроман број глагола различитих синтаксичко-семантичких класа, а те класе имају и своје конструкционе обрасце, што се све мора узимати у обзир. Другим речима, граматички минимум, који мора обухватати и синтаксички ниво – и у чију израду, према томе, тек треба уложити знатан напор – мора се поставити у систематску везу с лексичким минимумом, а оба минимума потом константно усаглашавати и ревалуирати. То је задатак који се може испунити само колективно, активном сарађом стручњака различитих дисциплина.

ЛИТЕРАТУРА

Бабих⁶1981: Slavna Babić, *Serbo-Croatian for Foreigners*, 6th impression (revised), Beograd: Kolarčev narodni univerzitet.

Бјелаковић–Војновић 2004: Isidora Bjelaković, Jelena Vojnović, *Научимо српски (Let's Learn Serbian) 1*, Novi Sad: Dnevnik.

Ђорих⁶1998: Božo Ćorić, *Srpski za strance – Serbisch für Ausländer*, šesto prošireno izdanje, Beograd: Čigoja.

Крајишник 2005: Vesna Krajišnik, *Leksički minimum srpskog kao stranog jezika*, rukopis odbranjene doktorske disertacije, Beograd: Filološki fakultet.

Палић 2010: Ismail Palić, *Dativ u bosanskome jeziku*, Sarajevo: Bookline.

Савић–Половина 1989: Svenka Savić, Vesna Polovina, *Razgovorni srpskohrvatski jezik*, Novi Sad: Filozofski fakultet.

Селимовић Момчиловић – Живанић 2004: Maša Selimović Momčilović, Ljubica Živanić, *Srpski jezik. Početni tečaj za strance. 1*, Beograd: Institut za strane jezike.

Антонић 2005: Ивана Антонић, „Синтакса и семантика падежа”, [у књизи:] Предраг Пипер, Ивана Антонић, Владислава Ружић, Срето Танасић, Људмила Поповић, Бранко Тошовић, *Синтакса савременог српског језика (проста реченица)*, Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ – Матица српска, 119–476.

Маринковић 2016: Небојша Маринковић, *Грамматички минимум српског као страног језика*, рукопис одбрањене докторске дисертације, Београд: Филолошки факултет. <http://nardus.mpn.gov.rs/123456789/6731> [25. 5. 2019]

Поповић¹⁶2016: Љубомир Поповић, „Синтакса”, [у књизи:] Живојин Станојчић, Љубомир Поповић, *Грамматика српског језика за гимназије и средње школе*, Београд: Завод за уџбенике.

Стевановић⁴1989: Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик (граматички системи и књижевнोजезичка норма) II. Синтакса*, четврто издање, Београд: Научна књига.

Стипчевић 2014: Балша Стипчевић, *Дативне рекурзивне конструкције с непрелазним глаголима у савременом српском језику*, рукопис одбрањене докторске дисертације, Београд: Филолошки факултет. <http://nardus.mpn.gov.rs/123456789/4078> [25. 5. 2019]

Стипчевић 2015: Балша Стипчевић, „Два типа модалних дативних конструкција с речцом *се*”, *Српски језик*, XX, 173–194. <http://doi.org/10.5281/zenodo.2652966> [25. 5. 2019]

Balša N. Stipčević

THE SERBIAN DATIVE FOR FOREIGNERS:
COLLOQUIAL LANGUAGE VERSUS TEXTBOOKS

Summary

In this paper the author analyzes the inventory and syntactic-semantic classes of (prepositionless) dative constructions which can be found in a corpus of colloquial Serbian, and then examines how the most common types from the colloquial corpus are represented in four beginner's textbooks of Serbian as L2.

Key words: Serbian as L2, syntax, semantics, cases, dative, dative constructions, colloquial Serbian.